Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2009 жыл 12-чи сентябрь, шабат кюн.
№ 178 (18279)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Правительство

Жашау журтла сакълагъанланы тизмеси къысхаргъанды

КъМР-ни Правительствосуну кезиулю жыйылыууну аны Председатели Александр Меркулов бардыргъанды.

Анда къырал мюлк эм жер байлыкъла жаны бла министрни къуллугъун толтургъан Мухамед Сохов быйыл приватизация этиллик объектлени тизмесине энтта бир объекни къошууну юсюнден КъМР-ни Правительствосуну бегимини проекти бла шагъырейлендиргенди.

Промышленность, жашау журт-коммунальный эм ТЭК министрни орунбасары Къулийланы Мустафирни кёргюзтюуюо бла Къабарты-Малкъарда машиналаны отлукъ бла жалчытхан станцияланы (АЗС) ишлетиу жаны бла КъМР-ни Правительствосу алгъын къабыл этген схемагъа тюрлениуле кийирилгендиле. Александр Меркулов АЗС-ле адамланы саулукъларына бла къоркъуусузлукъларына заран салгъанларын эсгертгенди эм аланы орнатыугъа аслам эс буургъа кереклилигин чертгенди. Правительствону башчысы Ростехнадзорну КъМР-де Управлениясы станцияланы ишлерин тинтгенде, алада кёп бузукъла ачыкълагъанларын билдиргенди. Ол себепден бу вопрос Правительствону Председателини къарауундады эм аланы ишлетиу жаны бла схемагъа жыйылыуладан биринде жангыдан къараргъа белгиленнгенди.

КъМР-ни къурулуш эм архитектура министрини къуллугъун толтургъан Михаил Афашагов «Гражданланы бир-бир категорияларын жашау журтла бла жалчытыу жаны бла къырал борчланы толтурууну» программасына тюрлениуле кийирилгенини юсюнден билдиргенди. Ол жашауда бардырылгъанлы республикада жашау журтла керек болгъанланы тизмеси 237-ден 110 адамгъа дери къысхаргъанды. Ол а Чернобыль АЭС-де аварияны кетериу ишлеге къатышханла жашау журтла алырча сертификатла къоллу болгъанлары бла байламлыды.

Михаил Афашагов айтханнга кёре, быйыл федеральный бюджетден къошакъ халда бёлюннген 12,7 миллион сом запасха чыкъгъан сегиз аскерчини сертификатла бла жалчытыргъа берилликди. Мындан ары программагъа ахча 2010 жылда бёлюнюрюкдю. Михаил Афашагов кёргюзтген тизме къабыл этилгенди.

Транспорт, связь эм жол къурулуш министрни къуллугъун толтургъан Ануарби Суншев КъМР-ни Правительствосуну «2009 жылда КъМР-ни жол къурулуш мюлкюню ишин игилендириу» жаны бла бегимине тюрлениуле кийириуню юсюнден проект кёргюзтгенди. Анга тийишлиликде, федеральный бюджетден кредитге 216 миллион сом алыргъа белгиленеди.

Бу ахча жолланы тап халгъа келтириу жаны бла юч федеральный программаны жашауда бардырыугъа республиканы жанындан къошуллукъду. Ол программалагъа уа федеральный арадан 561 миллион сом бёлюнеди. Аны хайырындан быйыл 126 километр жолну ишлетирге онг чыгъарыкъды.

Урунуу эм социальный айнытыу жаны бла министрни къуллугъун толтургъан Тюбейланы Альберт резерв фонддан сегиз адамгъа ахча болушлукъ этиуню юсюнден проектни кёргюзтгенди. Ала къыйын финанс болумгъа тюшген, урушну ветеранлары эм саулукъларына бакъдырыргъа керекли адамладыла.

Александр Меркулов быллай иш мындан ары да бардырыллыгъын билдиргенди: «Биз бу тёрени Правительствону членлери, районланы администрацияларыны башчылары къырал власть органлагъа, Президентге, жамауат организациялагъа адамладан къаллай тилекле бла тарыгъыула келгенлери бла шагъырейлендирир ючюн кийиребиз. Мындан ары тилекле Правительствону жыйылыуларында дайым да сюзюллюкдюле. Алай бла республикада къаллай иш бардырылгъаны, ахча къайры къоратылгъаны хар кимге да белгили боллукъду», - дегенди.

Билим бериу эм илму министрни къуллугъун толтургъан Сафарби Шхагапсоев «Билим бериуню юсюнден» республикалы законну федеральныйге келишдирген правительстволу бегимни проектин кёргюзтгенди. Ол школгъа дери билим бериу къырал эм муниципал учрежденияладa сабийлерин окъутханлары ючюн тёлеген ахчагъа федеральный бюджетден компенсация алыргъа эркинликлери болгъан ата-аналаны тизмесин кенгертеди.

Жыйылыуну ахырында РФ-ни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясыны башчысыны къуллугъун толтургъан Михаил Надеждин доклад этгенди. Ол къыралны иелигинден федеральныйге берилген жерлени тизмесин тюзетиу жаны бла правительстволу бегимни проектин кёргюзтгенди.

САЛИХЛАНЫ Расул.

ЖЫЙЫЛЫУ

Инвалидлеге - эс бёлюу эм къайгъырыу

Саулукълары осалдан, сакъат болуп ишлерге онглары болмагъанланы жашау болумларын игилендирир мурат бла КъМР-ни Президентинде Инвалидлени ишлери жаны бла совет къуралгъаныны юсюнден алгъаракълада билдиргенбиз. Тюнене уа КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасарыны къуллугъун толтургъан Мадина Дышекованы башчылыгъында аны биринчи къурау халда бардырылгъан жыйылыуу болгъанды.

Мадина Руслановна жыйылгъанланы советни ишлеу болуму бла къысха шагъырей этгенди. Ол Къабарты-Малкъар Республиканы Президентинде кенгешчи орган болгъанын билдиргенди. Инвалидле бла байламлы ишлени тамамлауда республиканы власть органлары, жер-жерли самоуправлениены органлары, жамауат биригиуле бла бирге ишлеригин чертгенди.

Советни баш борчларыны юслеринден айта, аны председатели аладан бири къыралны инвалидле бла байламлы политикасын жашауда бардырыу жаны бла предложенияла, инвалидлени болумларын игилендирирге болушурукъ законодательный башламчылыкъла этиуда, аланы тийишли жерлеге жетдириуню толтурууларын жалчытыуду,дегенди.

Республикада инвалидлени болумларыны эмда проблемаларыны юслеринден айтып, КъМР-ни урунуу эмда социальный айнытыу министрини къуллугъун толтургъан Тюбейланы Альберт сёлешгенди. Ол быллай шартла келтиргенди: бусагъатда бизде инвалидлени саны 62,0 мингден артыкъды. Аланы 46 проценти ишлерге жараулу заманларында сакъат болгъандыла. Дагъыда 45 процентине болжалсыз инвалидлик тохташдырылгъанды. Сабийледен а 4317-си инвалидди.

Министр жыл сайын 6 минг адамгъа инвалидни группасы биринчи кере тохташдырылгъанын, аланы саны ёсюп баргъанын, адамланы ол халгъа келтирген аурууланы ичлеринде онкология, къан, нерва эмда сан ауруула биринчи жерни алгъанларын белгилеп айтханды. Инвалидлени социальный болумларын игилендириу жаны бла мадарла этилгенликге, бу сферада алыкъа проблемала бек кёп болгъанларын чертгенди.

Аладан бири- инвалидлени обществоларыны жарлыкъларыды. Алагъа энчи предприятияла (цехле, участкала) къурар ахча бёлюнюрча этерге керекди. Быллай предложение не сылтау бла этиледи? Иш бериучюле инвалидлеге ишчи жерле бёлюуню юсюнден право жорукъланы толтурмайдыла. Россей Федерацияны Кодексине кёре, алагъа салыннган тазир аланы къоркъутмайды, ол асыры азды – иш хакъны бек аз ёлчемини 20-30 къатысы.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Алим Пшемахович Кешоков туугъанлы 95-жыллыгъын байрамлауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини

БУЙРУГЪУ

2009 жылда 31-чи августда №76-РП

Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ поэти, Россей Федерацияны бла Къабарты-Малкъар Республиканы къырал саугъаларыны лауреаты, Социалист Урунууну Жигити Алим Пшемахович Кешоков туугъанлы 95 жыл толгъаны бла байламлы:

1. Алим Пшемахович Кешоков туугъанлы 95-жыллыгъын байрамлаугъа хазырланыу эмда аны бардырыу жаны бла комитетни къураргъа эмда аны къауумун къошакъгъа кёре къабыл кёрюрге.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу керекди:

Алим Пшемахович Кешоков туугъанлы 95-жыллыгъын байрамлаугъа аталгъан баш ишлени планын жарашдырыргъа эмда къабыл кёрюрге, андан сора да, ол ишлени тамамланылыуларын жалчытыргъа;

юбилей ишлени ахча бла жалчытыргъа.

3. Бу буйрукъ анга къол салыннган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти А. КАНОКОВ.

Буйрукъну къауууму 2-чи бетде басмаланады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Администрациясында Кадрла политика жаны бла советни Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Администрациясыны 2008 жылда 7-чи ноябрьде чыгъарылгъан 68-ра номерли буйругъу бла къабыл этилген къауумуна тюрлениуле кийириуню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Администрациясыны

БУЙРУГЪУ

2009 жылда 7-чи сентябрьде №59-ра Нальчик шахар

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Администрациясында Кадрла политика жаны бла советни Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Администрациясыны «Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Администрациясында Кадрла политика жаны бла советни юсюнден» 2008 жылда 7-чи ноябрьде чыгъарылгъан 68-ра номерли буйругъу бла къабыл этилген къауумуна Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу эм илму министрини орунбасары Б.З.Абазовну (Советни жууаплы секретары) къошуп, Б.С.Муртазовну уа андан чыгъарып, тюрлениуле кийирирге.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Администрациясыны Башчысыны къуллугъун толтургъан В.ЖАМБОРОВ

Уста адамла

Балны ариу ийиси

Къумукъланы Абдуллахны къызы Малкъондуланы Роза «Каббалкпчелопром» къырал унитарный предприятияда ишлегенли отуз жылгъа жууукълашханды. Аны кече белинде уятып, бал чибинчиликни, балны юсюнден не соруу сорсанг да, арсарсыз тынгылы жууап берликди.

Бу иш бла ол Малкъондулагъа келгенинде шагъырейленнгенди. Аны баш иеси Сагъытха дери таулуладан бал чибинле жайып, бал алып хазна адам кюрешмегенди. Ол а гитчелигинден окъуна сансыз тюйюл эди бу усталыкъгъа. Эри дуниядан кетгенден сора ишни къолгъа Роза алгъанды. Ол тёрт къызын да бал чибинлени сюерге, аланы ангыларгъа юйретгенди. Къызлары Тамара бла Гульнара эрге баргъанларындан сора баш иелерин да тартхандыла бу ишге. Энди уа Сагъытны бла Розаны туудукълары да болушадыла. Малкъондуланы юйюрлери биледиле, ала бал батманла тутсала, ач, жаланнгач да болмазлыкъларын.

Жаз башы киргенлей, бал батманларын Акъ-Топуракъгъа элтип, кюз арты жетгинчи анда тутадыла.

-Балны, уллу хайыры болгъанындан сора да, дарманлыгъы да аламатды. Ол кёп аурууладан багъаргъа жарайды, аны косметикада да хайырланадыла. Бизге келип бал алгъанла аны юсюнден кеслери хапар айтадыла, - дейди Роза. – Къызла баш иелери бла жайлыкъгъа чыкъсала, мени да чакъырадыла, анда бир ненча кюн туруп, солуп кет деп тилейдиле. Гульнара уа былай айтады: «Сен келип, бал батманлагъа жыйырма метр жетмей сюелсенг да, хауада балны ариу ийиси окъуна эсиртирикди». Ол керти да алайды.

Бал чибинчиликни юсюнден Роза кёп зат биледи, анга да къарамай, башхаланы сынауларына да юйренеди. Жаш адамла ишлерге бери келселе, алагъа чибинлени не бла багъаргъа, алагъа къалай къараргъа кереклилигини юсюнден тынгылы айтады. Бу ишде эрттеден уруннган сынаулу адамла бла танышдырады.

-Конторгъа келгенле бал чибинлеге дарман, башха керекли затла, китапла, брошюрала да алыргъа боллукъдула. Батманла тутханла бери ётдюрюрге бал келтирселе уа, аны тынгылы тинтгинчи алмайбыз. Алай бла осал качестволу неда жалгъан бал бизге тюшмейди, - дейди Роза.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Власть эм жамауат

Жарсыулары бла кеслери алларына къалмайдыла

Къабарты-Малкъарны оноучулары республикадан сегиз адамгъа ахча болушлукъ этерикдиле. Аллай оноу КъМР-ни Правительствосуну кезиулю жыйылыуунда этилгенди.

Президентге бла Правительствогъа хар кюнден да онла бла письмола келедиле. Алада къыйын жашау болумгъа тюшгенле ахча болушлукъ тилейдиле. Республиканы башчысы письмоланы хар бирин да кеси окъуйду, ызы бла аланы жууаплы министерстволагъа бла ведомстволагъа жибереди. Амалсыз болгъан адамлагъа ахча КъМР-ни Президентини фондундан неда республиканы бюджетинден бёлюнеди.

Гергъокъланы Аза республикандан болушлукъ излегенди. Аны эри 1-чи группалы сакъатды. Эки жыл мындан алгъа анга, къыйынлыкъгъа тюшюп, баш сюегине къыяу жетгенди. Азагъа эрини саулугъуна бакъдырыргъа 40 минг сом бёлюрге оноу этилгенди.

Мызыланы Мухамматны жашы 2004 жылда къыйын аурую тапханды. Андан бери ол жылгъа эки кере Москвада Сыйлы Владимирни атын жюрютген клиникалы больницаны реанимация бёлюмюнде тинтиуледен ётеди. КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосуна аны саулугъуна бакъдырыргъа республикалы бюджетден квота бёлюннгенди, бусагъатда ол бюйрегине этиллик операциягъа хазырлана турады. Андан сора да, Мызыланы Мухамматха 50 минг сом берилликди.

Уллу Ата журт урушну ветераны, 2-чи группалы сакъат Иван Здыбскийни эки кёзюню да катарактасы барды. Озгъан жыл декабрьде ол Нальчикде энчи иели клиникаладан биринде операция этдиргенди. Анга ахча кёп кетгенди, алай хайыры уа чыкъмагъанды. Бюгюнлюкде Иван Здыбскийге жангыдан операция этдирирге керекди. Ол аны Краснодарны кёзлеге бакъгъан клиникасында этдирирге сюеди. КъМР-ни Правительствосу анга операцияны багъасын, ол а 25 минг сомду, тёлерге оноу этгенди.

Нарткъалада жашагъан Мадина Кокова 15-жыллыкъ къызын кеси ёсдюреди. Ала жашагъан бир отоулу фатаргъа от тюшгенде мюлклерини асламы кюйгенди. Мадина Кокова Арсен Каноковха кесини жарсыуларыны юслеринден «тюзюнлей телефон ыз» акция бардырылгъанында айтхан эди. Республиканы башчысы анга болушургъа сёз бергенди. Алай бла КъМР-ни Правительствосу тиширыугъа 50 минг сом берирге оноу этгенди. Бу ахча 2009 жылны бюджетинде «Адамланы социальный жаны бла жумушларын жалчытыу» деген бёлюмюнден алынырыкъды.

КъМР-ни Урунуу эм социальный айнытыу министерствосуну кёргюзтюуюу бла мюлклерин от тюшюуде тас этген бир ненча адамгъа да ахча болушлукъ этилликди.

Екатерина ТОЛАСОВА,
КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Кенгеш

Милиция бизнесни сейирлерин къорууларгъа таукелди

Тюнене КъМР-де МВД-ны юйюнде бардырылгъан кенгешде ич ишлени органлары бла предпринимательлени арасында болумну юсюнден сёз баргъанды. Аны ишине КъМР-ни Экономика эм жамауат къоркъуусузлукъ советини секретары Мухарби Кумышев, КъМР-ни экономика министрини къуллугъун болжаллы халда толтургъан Мукукланы Алий, Россейни Федеральный миграция службасыны КъМР-де управлениясына башчысы Олег Сокуров, республиканы прокурору Олег Жариков, КъМР-ни банкларыны советини правленини председатели Эндрейланы Борис, предпринимательлени союузуну таматасы Губачиков Жантемир, КъМР-ни ич ишлерини министерствосуну оноучулары эм башхала къатышхандыла.

Кенгешни Къабарты-Малкъарда ич ишлени министрини къуллугъун толтургъан Юрий Томчак ачханды эм бардыргъанды. Ол кесини ал сёзюнде Россей Федерацияны Президенти Дмитрий Медведевни быйыл 5-чи августда къыралда экономиканы болумун игилендириу бла байламлы къаллай мадарла этилирге керек болгъанларыны юсюнден кёргюзтюулерине тийишлиликде РФ-ни ич ишлерини министри армияны генералы Рашид Нургалиевни буйругъун толтура, республиканы ич ишлерини министерствосуну энчи составыны экономика къоркъуусузлукъну жалчытыуда ишине багъа бичгенди. Арт кезиуде предпринимательледен бизни ишибиз бла байламлы тарыгъыу келмегенин чертгенди, экономика жаны бла аманлыкъчылыкъны жолун кесиуде милиция къалай ишлегенин ачыкълагъан шартлагъа айырып эс бургъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазылыу - 2010

Хурметли окъуучула!

2010 жылны биринчи жарымына жазылыу кампания башланнганды.

«Заман» газетге сиз связьны къайсы почта бёлюмюнде да жазылыргъа боллукъсуз.

Жазылыуну алты айгъа багъасы тюрленмегенди, алгъыннгылай къалгъанды-356 сом 10 капек.

Бизни индексибиз - 51532

Къыралда – дунияда

Ыразылыгъын билдиргенди

Венесуэланы Президенти Уго Чавес, онбеш чакълы министрин да биргесине алып, къырал жумуш бла Москвагъа келгенди. Анга сыйлы къонакъгъача тюбегендиле РФ-ни Президенти Дмитрий Медведев эм Правительствону башчысы Владимир Путин.

Тюбешиулени, сёлешиулени кезиулеринде ондан аслам экономика, сатыу-алыу, культура келишим къабыл этилгендиле, ол санда Венесуэлагъа аскер техниканы сатыуну, жер байлыкъланы излеуню эм аланы хайырланыуну юслеринден келишимле да. Венесуэланы къуру аскер техника заказлары окъуна 4,5 миллиард доллардыла.

Уго Чавес къырал башчы Дмитрий Медведев бла тюбешгенинде Венесуэла Абхазияны бла Юг Осетияны баш эркинликли къыраллагъа санарыгъын эм ала бла дипломат байламлыкъла жюрютюп тебиреригин билдиргенди.

«Ол къыралланы баш эркинликлери ючюн Россей бек къаты кюрешгенди, ол себепден сизни бу къыраллагъа аллай болушлукъ этгенигизге бек ыразы болгъанбыз», - дегенди Дмитрий Медведев.

Къытайда – орус тилли телеканал

Бу къыралда CCTV белги бла орус тилли телеканал ишлеп башлагъанды. Ол Россей Федерацияда жашагъанланы къытайлы халкъны жашауу, иши, культурасы, экономикасы, политикасы эм башха жашау магъаналы ишлери, планлары, айныууну перспективасы бла шагъырейлендирликди. Аны бла бирге россейлиле бу сейирлик эм жигит да халкъ бла жууукъ танышырыкъдыла.

«Автоваз» ишин къысхартады

«Жигули» маркалы автомобильлени чыгъаргъан Волгадагъы завод ишин да къысхарта, анда ишлеп тургъан адамланы да башларына эркин эте барады. Озгъан баш кюнде 5000 адам кетгенди ишден. Заводну администрациясында айтханларына кёре, жылны ахырына дери энтта да 30000 адамны эркин этерикдиле башларына.

Медикле дарманны сынайдыла

Санкт-Петербургну дарманла чыгъаргъан эм сынагъан лабораториясында тонгуз гриппге къажау хайырланыллыкъ дарманланы сынауну бардыра турадыла. Кеси ыразылыкълары бла пациентлеча бу ишге къатышхан оноуланнга профилактика халда эки кере азланнган ёлчем бла бередиле дарманланы.

Сора ауруууну «жагъып» кёредиле. Сынаула жетишимли болсала, вакцинаны аслам санда чыгъарлыкъдыла. Медиклени айтханларына кёре, айтылгъан дарманла кюз арты суукълагъа дери аслам санда чыгъарыллыкъдыла. Сынаула стерильный болумлада бардырыладыла.

80 миллион доллар заран

Толу болмагъан тергеулеге кёре, Стамбул мегаполисни кесинде эм тийресинде жаугъан жауунла 80 миллион доллар заран тюшюргендиле. Бир-эки кюнден жауунла жангыдан жауап башлагъандыла.

Басмагъа **ХУЧИНАЛАНЫ Ануар** хазырлагъанды.

Шагъырейлениу

Къоншуларыбыздан юлгю алырчады

КъЧР-ни Халкъ Жыйылыууну башчыларыны буйрукълары бла депутатланы къауум Регламент, мандатланы ишлери эмда асламлы информацияны органлары жаны бла комитетни председатели Урусланы Бийболатны башчылыгъы бла Къабарты-Малкъарда болгъанды. Ала бери къоншу республикада асламлы информацияны къырал органлары ишлерин къалай бардыргъанларын, аланы кеслери учредительлери-Правительство эм Парламент бла байламлыкълары къалай къуралгъанларын, ырысхы-техника базалары не халда болгъанларын билир мурат бла келгендиле.

Суратда: Мухамед Хафицэ, Фардаус Кулова, Атталаны Жамал, Урусланы Бийболат, Борис Мазихов, Жанна Кабалоева, Мухамед Карданов.

- Къабарты-Малкъарда биз республиканы Парламентинде, Басма юйюнде болгъанбыз, - дегенди Бийболат Сулейманович, кёргенлерини юсюнден кесини оюмун айта.- Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министр Борис Паштов, Парламентни профильли комитетини председатели Татьяна Хашхожева, «Заман», «Адыгэ псалъэ», «Советская молодежь» республикалы газетлени баш редакторлары Атталаны Жамал, Мухамед Хафицэ, Мухамед Карданов, КъМР-ни Журналистлерини союзуну председатели Борис Мазихов бла тюбешгенбиз эмда кёргенибиз, эшитгенибиз да бизге сейирлик кёрюннгенди, бизни къууандыргъан да этгенди.

Айхай да, бизни журналистлерибизде шёндю аланы коллегаларында болгъан онгладан иги кесеги жокъду. Мен заманны излемине кёре ишленнген эмда жангыртылгъан Басма юйню юсюнден айтама. Аны эркин кабинетлери, тийишли къурау техникасы бардыла, газетни бир номери ючюн тёленнген гонорар да уллуду (жети минг сом чакълы бир), иш хакъ тёлеуню бу бёлюмге тохташдырылгъан системасы ишлейди. Аны хайырындан асламлы информацияны органларыны келечилерини тамбла не боллукъду деп къайгъырмай, бек башы уа –керек болгъанларын сезип ишлерге онглары барды.

Республикалы газетлени барысы да басмаланнган полиграфкомбинат а... Бизни изданияларыбызда ол зат жокъду. Андан сора да, КъМР-де къырал газетлени,журналланы, телеканалланы барысы да учредительле бла къаршы байламлыкъ жюрютген, хар бири энчи ишлеген учреждениялагъа саналадыла.

Жарсыугъа, Къарачай-Черкесни толтуруучу власты, Къабарты-Малкъарны власть органларыча, бизни газетлерибизге керекли ишчи болумла къураялмагъанды, журналистлени тийишли иш хакъ бла, ырысхы-техника бла да жалчыталмагъанды. КъМР-ни Халкъ жыйылыуу правительствону эсин Къарачай-Черкес газетлени редакцияларыны болумларына, аланы ахча бла жалчытыуну игилендирирге кереклилигине кёп кере бургъанды. 2008 жылда апрельде парламент «Учредительлери Халкъ Жыйылыуу эмда КъЧР-ни Правительствосу болгъан газетлени редакцияларын финансла жалчытыу не халда болгъаныны юсюнден» 73-чю номерли бегимни, ол жыл июльда уа КъЧР-ни Халкъ Жыйылыууну Президиумуну КъЧР-ни Президенти Батдыланы Мустафагъа «КъЧР-ни власть органларыны къатышыулары бла къуралгъан газетлени финанс-экономика болумларын игилендириуню юсюнден» обращениясын къабыл кёргенди. Ол документледе къыйын проблемала кётюрюлгенликге, аланы кетериуню шарт амаллары да кёргюзтюлгенликге, ала толтурулмай къалгъандыла.

Айхай да, тюрлениуле керекдиле, ол санда газетлерибизни финанс-мюлк ишлери аланы иеликлерини даражаларына келиширча (къырал учреждениялагъа ахча казначейство органланы юслери бла бериледи) этерге, газетлени тиражларын ёсдюрюрге, профессионал кадрланы-журналистлени усталыкъларын кётюрюрге, ол санда къыралны вузларына жиберип окъутургъа тийишлиди.

Кертиди, басма юй ачылгъаны бла ол проблемала барысы да тамамланылып къаллыкъ тюйюлдюле. Бютюнда газетлени бир учреждение къурау бла бирге къошууну ниетин жамауат организацияла, республиканы халкъы да, аны бетинде уа бизни айырыучуларыбыз дурус кёрмегендиле. КъЧР-ни Правительствосуну 280-чи номерли бегимин иги сагъыш этилмей жарашдырылгъаннга, терс болгъаннга санайма, аны кетерирге тийишлиди.

Мени коллегаларым, республиканы парламенти беш газетге да учредительлик этгенин сакъларгъа керек болгъанын ангылап, ол документге тюз багъа берликлерине ышанама. Алай болса, Къарачай-Черкес халкъланы кеслерини тиллеринде газетлерибизни чыгъаргъан битеу халкъларыны да сейирлери сакъланырыкъларына ышаныргъа боллукъду.

КъЧР-ни «День республики» газети.2009 жылда 11-чи сентябрьде.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2009 жылда 31-чи августда чыгъарылгъан 76-РП номерли буйругъу бла къабыл этилгенди

Алим Пшемахович Кешоков туугъанлы 95-жыллыгъын байрамлаугъа хазырланыу эмда аны бардырыу жаны бла къурау комитетни КЪАУУМУ

Дышекова М.Р. - Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасарыны къуллугъун толтургъан (къурау комитетни председатели)

Фиров Р.Б. - Къабарты-Малкъар Республиканы культура министрини къуллугъун толтургъан (къурау комитетни председателини орунбасары)

Бегийланы А.М. - Къабарты-Малкъар Республиканы Жазыучуларыны союзуну правленини председателини орунбасары (ыразылыгъына кёре)

Вороков В.Х. - Къабарты-Малкъар жамауат культура фондну председатели (ыразылыгъына кёре)

Зумакъулланы Т.М. - Къабарты-Малкъар Республиканы Жазыучуларыны союзуну члени,Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ поэти (ыразылыгъына кёре)

Карамурзов Б.С. - бийик профессионал билим берген «Х.М.Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университет» къырал билим бериу учреждениены ректору (ыразылыгъына кёре)

Кауфов Х.Х.- Къабарты-Малкъар Республиканы Жазыучуларыны союзуну правленини председатели (ыразылыгъына кёре)

Кешоков А.А. - Россей Федерацияны Президентинде Къабарты-Малкъар Республиканы дайым келечисини орунбасары

Кунижев Х.А. - Чегем муниципальный районну Шалушка поселениясыны эл башчысы (ыразылыгъына кёре)

Мамбетов М.Х. - Чегем муниципальный районну жер-жерли администрациясыны башчысы (ыразылыгъына кёре)

Опрышко О.Л. - Къабарты-Малкъар Республиканы Жазыучуларыны союзуну члени (ыразылыгъына кёре)

Саенко Т.В. - Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председателини орунбасары (ыразылыгъына кёре)

Шхагапсоев С.Х. - Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу эм илму министрини къуллугъун толтургъан.

Милиция бизнесни сейирлерин къорууларгъа таукелди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Министр андан сора сёзню МВД-ны налогла жаны бла аманлыкъчылыкъгъа къажау кюреш жаны бла бёлюмню таматасы Идрис Тлуповха бергенди. «Биз,- дегенди ол,- бек алгъа налог тёлеуде законсузлукълагъа къажау кюреше, гражданланы эркинликлерин къоруулауну баш борчубузгъа санайбыз. Предпринимательлени ишлерин тинтиу аланы налог тёлеуде терсликлерин ачыкълаугъа, кемчиликлерин кетерирге артыкъ бек болушханды, себеплик этгенди деп айтырча тюйюлдю.

Алай бизни эсеп жюрютюуню игилендиргенибизни хайырындан милициягъа келиучю тарыгъыуланы саны иги кесекге азайгъанды. Аны бла бирге милицияны жамауат организацияла, асламлы информация органла бла байламлыгъыны игиленнгенини хайырындан налог тёлеуде аманлыкъчылыкъны ачыкъларгъа эм азайтыргъа себеплик этгенди».

КъМР-де МВД-да хайырланылыучу рынокда аманлыкъчылыкъгъа къажау кюреш жаны бла бёлюмню таматасы Мурат Тохов, базарлада сатыу-алыу этгенлени араларында законсуз предприниматель иш бла кюрешгенле кёп болгъанларын белгилей, алагъа къажау кюреш тохтаусуз бардырылгъанын эм бардырыллыгъын айтханды.

Эндрейланы Борис кесини сёзюнде республиканы битеулю продуктларында гитче предпринимательлени юлюшлери 25 процентни тутханын эм озгъан жылдан бери аладан бюджетге ахча кёп тюше башлагъанын эсге салгъанды. Мусукланы Алий да гитче бизнесге къыралны жанындан къыйматлы болушлукъ болгъанын чертгенди.

Мухарби Кумышев кесини сёзюнде ич ишлени органларыны бла предпринимательлени араларында уллу проблемала болмагъанларын белгилей, гитчелени кетерирге уа къолубуздан келликди, дегенди. Ич ишлени министрини экономика жаны бла орунбасары Асланби Хаупшев милиция законнга боюн салгъан предпринимательлени ишлерин, сейирлерин къоруулайды ансы, алагъа чырмау болмайды, дегенди.

Юрий Томчак ахырында сёзюнде кенгешде айтылгъан оюмланы жашауда бардырыу ич ишлени органларындан жууаплылыкъны излегенин, бизнесни айнырына себеплик этерге болушуругъун айтханды. Кенгеш къаралгъан соруугъа кёре бегим къабыл этгенди. Анда МВД-да координация совет къуралгъаныны юсюнден да сёз баргъанды.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

Проблемала туура этилгендиле, тамамланыллыкъ ишле белгиленнгендиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Дагъыда бир проблемасакъатла жюрюрча энчи автотранспорт жокъду. Шёндюгю мардалагъа кёре уа, ол битеу транспортну 5 процентин тутаргъа керек эди. Саусузланы санаторийледе багъыу иш да тийишлисича тамамланмайды. Реабилитация техниканы качествосуна кёп тарыгъыу келеди. Дагъыда абаданлагъа реабилитация этген энчи учреждение республикада жокъду.

«Билим бериу» миллет проектни чеклеринде биз сакъат сабийлени юйлеринде окъутууну амалларын сингдире башлагъанбыз,-дегенди Альберт Исхакович.- Алчы технологияланы федеральный бюджетден ахча бёлюнмей хайырланыр онг жокъду. Сёз ючюн, 2008 жылда федеральный бюджетни ахчасына акъыллары кем сабийле тургъан интернат юйледен экисинде интернет-классла къуралгъандыла».

Министр айтханнга кёре, инвалидлени дарманла, иш бла жалчытыуну, саулукъларына багъыуну проблемалары да алыкъа кёпдюле. Сынау шартлагъа кёре, ишлерге жараулу инвалидлени жаланда 15 проценти жалчытылыннганды иш бла. Ол а бир да болмагъанча азды.

Жашау журт-коммунальный мюлкню жумушлары ючюн, медицина болушлукъ бериуде, санаторийде багъыуда, протезле, транспорт, иш бла жалчытыуда инвалидлеге къаллай льготала берилгенлерин айтып, министр сабийлеге ол системада энчи эс бурулгъанын чертгенди. Аланы сакъатлыкъдан сакълауну мадарлары бек алгъа этиледиле. «Саулукъ сакълау» миллет проектни чеклеринде ананы бла къагъанакъ сабийни саулукъларына артыкъда къайгъырылады.

Альберт Тюбеев битеу кётюрген проблемаланы кетериу жаны бла республикада къаллай атламла этилгенлерин, министерство кеси не мадарла этгенин да билдиргенди.

Аны юсюнден кеслерини оюмларын советни бир-бир членлери да айтхандыла. РФ-ни Пенсия фондуну КъМР-де Бёлюмюню таматасы Хасанби Шеожев совет, къуру предложенияла бла чекленмей, норматив оноула этсе, рекомендацияла берсе хыйырлы боллугъун чертгенди. Сокъурланы битеуроссей обществосуну Къабарты-Малкъарда бёлюмюню председатели Черкесланы Лариса жолладан сокъурла, къартла ётерча белгиле болмагъанларына жарсыгъанды. Инвалидлени битеуроссей обществоларыны Къабарты-Малкъар республикалы правленни председатели Хасан Шогенов сакъатланы спортха къатышдырыуну проблемаларын кётюргенди. Билим бериу эм илму министр Сафарби Шхагапсоев сакъат сабийлени дистанциялы амал бла окъутууну мадарлары этилгенлерин, аллай 50 сабий, аланы окъутурукъ устазла да сайланнганларын билдиргенди.

КъМР-ни Парламентини Урунуу, социальный политика эм саулукъ сакълау жаны бла комитетини председатели, инвалидлени жашауларын игилендирирге себеплик этген бир ненча закон болгъанын айтып, жангы предложенияла, башламчылыкъла бар эселе, аланы юслеринден Парламентге не къадар терк билдирилирин тилегенди. Нек дегенде кёп да бармай келир жылгъа жарашдырылгъан бюджет сюзюллюкдю да, ол ишлеге къаллай бир ахча керек болгъаны анда тохташдырыллыкъды.

Мадина Дышекова КъМР-ни Президентинде Инвалидлени ишлери жаны бла советни къауумуна РФ-ни Социальный страхование фондуну Къабарты-Малкъарда регион бёлюмюню таматасы Бечелланы Илиясны бла КъМР-ни туризм эм спорт жаны бла министри Аслан Афауновну къошууну тийишли кёргенди.

Битеу бу айтылгъан оюмланы, предложенияланы эсге алыу бла жыйылгъанла советни быйылгъа ишини планын да къабыл кёргендиле. Аны келир жыйылыуун ноябрьде бардырыргъа, андан сора уа хар алты айдан бир кере жыйылыргъа оноу этгендиле.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

Башламчылыкъ

Энчи бёлюм къуралады

КъМР-де правону къоруулаучу органланы къуллукъчуларыны жашауларына сугъанакълыкъ этилгенлени тинтиу жаны бла специализацияланнган бёлюм къуралады. РФ-ны СКПС-ны КъМР-де Следственный управлениясыны оноучусу Валерий Устовну айтханына кёре, Следственный Комитетни председатели Александр Быстрыкин КъМР-де Следственный управленияны специализацияланнган бёлюмю ачылыуну юсюнден приказгъа къол салгъанды. Ол бёлюм правону къоруулаучу органланы къуллукъчуларыны жашауларына эм саулукъларына сугъанакълыкъ этген уголовный ишлени тинтиуню бардырлыкъды. Север Кавказда аллай бёлюм биринчи кере къуралады.

Устовну айтханына кёре, 2008 жылдан бери республикада правону къоруулаучуланы эм аскерчилени жашауларына 56 кере сугъанакълыкъ этилгени эсепге алыннганды. Аланы кезиулеринде 19 адамны жашауу юзюлгенди эм 47 адам да жаралы болгъандыла. Шёндю аллай кюйсюз ишлени юслеринден 35 уголовный ишге къарала турады.

2008 жылда 12-чи январьда УБОП-ну начальниги полковник Анатолий Кяровну ёлтюргенлерини юсюнден кесини оюмун айта, алыкъа ол къанлы ишге къатышхан юч боевик излеудедиле, дегенди Устов.

- Кяровну жашауун юзген законсуз сауутланнган къауумну алтысындан ючюсю – къарындашла Тимур бла Мурат Хамуковла, аныча Аскер Джаппуев алыкъа излеудедиле. Башха ючеулен а – бандит къауумну башчылары эм анга къатышханла Мамеев, Султанов эм Жолабов - МВД бла ФСБ бирге бардыргъан операцияны кезиуюнде ёлтюрюлген эдиле.

- Жолабовда полковник Кяровнукъу болгъан табельный керох табылгъан эди, - дегенди Устов.

МВД-ны КъМР-де УБОП-усуну начальниги Анатолий Кяровну боевикле Нальчикде жашау журтну арбазында, ол ары иш бла келгенинде ёлтюрген эдиле. Аны бла бирге энчи отрядны тамата опер-уполномоченныйи Альберт Рахаев да ёлген эди. Атышыуда дагъыда бир оперативный къуллукъчу эм алайда болгъан эки мамыр адам жаралы болгъан эдиле. Полковник Анатолий Кяровха ёлгенден сора Россейни Жигити деген ат аталгъанды.

Юлия ВЕРНИКОВСКАЯ.
«Комсомольская правда» газетден алыныл басмаланады.

Сынаууна башхаланы да юйрете

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Бусагъатда «Каббалкпчелопромгъа» башчылыкъны Хасан Дикинов этеди. Ол эрттеден къалгъан налогланы тёлегенди. Бусагъатда уа бал сатыудан тюшген хайырны конторну арбазында тизгинни жыйыугъа, башха керекли затлагъа къоратадыла.

Малкъондуланы Роза директорну орунбасарыды. Бал чибинчилик жаны бла битеу ишлени ауурлугъу аны бойнундады. Ол этген оноулагъа алыкъа киши чурум тапмагъанды. Андан тышында да, сынауун кенг жайыу жаны бла уллу иш этеди. Кёплени бал чибинчилик бла кюреширге чакъырады, аллайлагъа къолундан келгенича болушады.

-Быйыл Чегем чучхурланы башында тургъан кезиуюбюзде жыйылгъан балны алайда окъуна келген туристле сатып алгъандыла. Ала танышларына да бизни юсюбюзден хапар жайып, Ставрополь крайдан, Москвадан, Узакъ Востокдан да келип алгъанла бар эдиле.

Конторгъа кёп бал къалмайды. Алай бери келтирилгенин да шахарчыла бек сюйюп, жаратып аладыла. Бир кере алгъан а, экинчи, ючюнчю да къайтмай къалмайды, - дегенди ахырында Роза.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Тамбла - Танкчыланы кюнюдю

Уллу Ата журт урушну кезиуюнде фашист Германияны сауутланнган кючлерин ууатыугъа танк аскерлерибиз салгъан къыйынны айтып да жетишдираллыкъ тюйюлбюз. Урушну къалайында да жаяу аскерчилеге алгъа барыргъа жолну танкла ачхандыла. Ол къурч машиналаны жюрютгенлени, ала бла душманны къорууланыу ызын юзгенлени, дотларын, дзотларын чачдыргъанланы, топ, пулемёт точкаларын жокъ этгенлени араларында таулу жашла да болгъандыла.

Жаяу аскерчилеге базыныу берген кюч

Деппуланы Хакимни атын эшитмеген таулу хазна болмаз. Ол танк аскерлени генерал-майору деген чынны бизни республикада биринчи болуп алгъ анды. Малкъарлыланы араларында анга 1-чи номерли танкчы дерге боллукъду. Аны жигитлигини юсюнден мен биринчи кере 1941 жылда «Социалистическая Кабардино-Балкария» газетде окъугъан эдим. Хакимни юсюнден кёп жазылгъаны себепли хапарны узуннга созаргъа кереклиси болмаз деп, алай сунама. Ленинни, Къызыл Байракъны юч кере, Ата журт урушну I эм II даражалы орденлери, дагъыда кёп аскер саугъала бла саугъаланнганын айтып къойсакъ да тамамды.

Залийханланы Магомет аскерге ВЛКСМ-ны Элбрус райкомуну секретары болуп ишлей тургъанлай чакъырылгъан эди. Танк аскерледе къуллукъ этгенди. Атмырзаланы Магомет бла бир экипажда Финляндия бла урушха къатышханды. Кишиликлери эм жигитликлери ючюн экиси да Къызыл Байракъны орденлери бла саугъаланнгандыла. Аланы юслеринден 1940 жылда «Большевик» журналда жазылгъанды.

1941 жылда сентябрьде фашист командование «Тайфун» деген жашырын аты бла Москваны къуршоугъа алыуну планын жарашдыргъанды. Ноябрьде фашист аскерле къыралны ара шахарына къаршы жууукълашхан эдиле. Ма ол къыйын заманда, 7-чи ноябрьде, Къызыл майданда парадда Залийханланы Магометни ауур «КВ» танкы да баргъанды. Парадан Магомет, тюзюнлей барып, Москваны къоруулау сермешлеге киргенди.

Андан арысында Залийхан улу фашистле бла Волганы бойнунда эм Курск дугада уруш этгенди. Биринчи гвардиячы танк корпусну командири генерал Родинни къолундан алгъанды ол «За отвагу» майдалны. Прохоровканы къатында Магометни экипажы эки «тигрны» эм душманны топ расчётун жокъ этгенди. Танк батальонну командири, гвардияны капитаны Залийханланы Магомет гитлерчиле бла сермешледе этген жигитлиги ючюн Ата журт урушну I эм II даражалы орденлери бла саугъаланнган эди.

Днепрни бойнунда къызыу сермешле баргъан кезиу эди. Тамата лейтенант Зокаланы Къонакъбийни танк ротасы черекни онг жагъасында бизникилени плацдармларын кенгертиу, Знаменка темир жол станцияны азатлау сермешлеге къатышханды. Къонакъбийни ротасы ол сермешде тёрт фашист танкны, эки бронетранспортёрну жокъ этгенди эм кёп немецли жаяу аскерчилени къыргъанды.

Совет аскерле Польшаны жерине киредиле. Душман къаты бегиннген сыртны алыргъа буйрукъ болады. Бизни жаяу аскер дивизиябыз бир ненча кюнню жеринден алгъа тебалмай турады. Немецлиле, пулемётладан бла миномётладан атып, баш кётюрмей эдиле. Полкну командири душманны топ, пулемёт, миномёт точкаларын жокъ этерге Зока улуна буюрады.

1945 жылда 28-чи мартны кечесинде гвардияны капитаны Зокаланы Къонакъбийни танк батальону душманны позицияларына чабыууллукъ этеди. Гитлерчиле окоплада букъгъан кезиуню хайырланып, танкла дуппурда фашистлени пулемётларын, топларын да малтайдыла.

Танг аласында гитлерчиле, жангы кюч жыйышдырып, контратакагъа кётюрюледиле. Дуппур къанлы къазауат баргъан жерге айланады. Къонакъбийни танкчылары алайда юч фашист самоходканы эм жыйырмадан артыкъ фаустникни жокъ этедиле, кёп фашист солдатны бла офицерни къырадыла. Ол сермешде комбат Зока улу ауур жаралы болады. Аны самолёт бла госпитальгъа ашырадыла.

Къонакъбийни жигитлиги Къызыл Байракъны, Къызыл Жулдузну, Ата журт урушну биринчи даражалы орденлери эм майдалла бла белгиленнгенди.

Иттийланы Дадаш бир талай жылны Къашхатауда «Къызыл Малкъар» колхозгъа башчылыкъ этгенди. Мен аны Ата журт урушха къатышханын биле эдим, алай офицер болгъанындан эм танк ротагъа командирлик этгенинден хапарым жокъ эди. Кеси бла ушакъ этгенимде айтхан эди уруш жолуну юсюнден хапарны.

Тамата лейтенант Иттий улуну танк ротасы Балатон кёлню къатында болгъан уллу сермешге къатышханды. Венгрияны ара шахары Будапешт ючюн баргъан сермешледе Дадашны танкын бузгъандыла. Насыпха, гусеницасы къыркъылгъандан башха, хата болмагъанды танкга. Аны къураргъа тышына чыкъгъан заманда бутуна окъ тийгенди. Ата журт урушну II даражалы ордени «За боевые заслуги», «За взятие Будапешта» эм башха майдалла бла саугъаланнганды.

Т-34 танкны мараучусу Батчаланы Тамбий немец-фашист аскерле бла урушха 1941 жылда июньда киргенди. Ол къуллукъ этген танк бригада кюнбатыш чегибизде тура эди. «Немецлиле бизни аяусуз ата тургъанда, бизге уа, ол провокацияды деп, от ачаргъа эркинлик бермей кёп тургъандыла», - деп эсгереди Тамбий. Ауур жаралы болуп, урушдан ол 1943 жылны ахырында къайтханды. Ата журт урушну ордени, «За отвагу» эм башха майдалла бла саугъаланнганды.

Гажонланы Солтан-Хамит къыркъ ючюнчю жылда июньда жазгъан письмосунда былай билдире эди: «Сталинградда уллу къазауатны отундан сау чыкъгъанма. Бир затыма хата болмагъанды. Письмону жолдан жибереме. Танкларыбызны платформалагъа жюклеп, кетип барабыз...» Сёзсюз, аланы Курск дугагъа элтгендиле. Т-34 танкны командири Гажон улу Солтан-Хамит анда ёлгенди.

Эфендиланы Ислам бла Къулбайланы Ибрагим бир танк полкда, бир батальонда къуллукъ этгендиле. Ислам аскерге Ибрагимден эсе эки жыл алгъа чакъырылып, танк взводну командири болуп тура эди. Батальонда таулу жаш бир эллиси болгъанын билип, аны кесини экипажына алгъанды. Ибрагим механик-водитель эди. Къашхатаучу жашла экиси да урушну ал кюнлеринде ёлгендиле.

Уруш отунда кюйгенлени, андан чыгъып, юйлеринде аушханланы да жатхан жерлери жумушакъ болсун. Фашист Германияны тобукъландыргъан совет солдатха биз ёмюрден ахыргъа дери да баш ургъанлай турургъа борчлубуз. Бизни жерлешлерибиз, танкчы таулу жашла да ёмюрлюк махтаугъа тийишлидиле. Халкъыбыз аланы унутурукъ тюйюлдю.

КЪУЛБАЙ улу Алий.

Осуят

Кадыров Ахмадны эсгертмеси Чеченни президентини юйюнде сакъланырыкъды

Озгъан бараз кюнню кечесинде Грозный шахарны арасында Зураб Церетели къурашдыргъан монумент алайдан кетерилгенди.

- Бу эсгертмени жашап тургъанында кеси ишлетгенди дерге боллукъду, - деп айтханды Кадырланы тукъумуну таматасы Хож-Ахмат. - Анга намыс этгендиле битеу чечен халкъ, аны къой, битеу Россейни халкъы да. Ахмат хажи терроризмден къоркъууну эм кесини жаны бла Россейде къан тёгюлюуню да тохтатханды. Кадыровну командасы, аны ишин жашауда бардыра, Грозныйни эм битеу Чечен Республиканы аягъы юсюне салгъанды. Ма олду анга эсгертме. Биз ишибизни чечен халкъ ислам динни тутады да, анга кёре къурайбыз. Ахмат хажи дин башчы да эди бизге. Ол осуят этген эди манга ташдан не темирден эсгертме салмагъыз деп.

Эсгертмени 2004 жылда Ахмат хажи ажымлы ёлгенден сора Грозный шахарны арасында орнашдыргъан эдиле. Аны автору аты айтылгъан скульптор Зураб Церетелиди. Кадыровну юйюрю андан халкъ аллында кечгинлик тилегенди, эсгертмени кетериу бла байламлы.

- Зураб Церетелиге жюрек ыразылыгъыбызны билдиребиз ол эсгертме ючюн. Биз анга шёндю да ыразыбыз, аны уллу иши ючюн. Болсада шёндю уа Ахмат хажини осуятын толтурургъа керекбиз, - дегенди тукъумну келечиси.

Эсгертме болгъан жерде энди комплекс къураллыкъды. Ол эсгертме, ислам тёрелеге тийишлиликде, таш гыйыладан ишленирикди. Алада жашаудан кетген президентни минг-ле бла саналгъан нёгерлерини атлары жазыллыкъдыла.

- Монументни кетериуню юсюнден оноу иги оюмланып этилгенди. Ахмат хажиге бек иги эсгертмеге чеченлиле Грозный шахарны арасында тамата Кадыровну кесини проекти бла ишленнген уллу межгитни санайдыла, - дегенди республиканы президентини пресс-секретары Альви Керимов. Энди уа Церетелини бу скульптурасы Кадырланы юйюрлериникиди, жаланда ала оноу этерикдиле мындан ары аны къадарына.

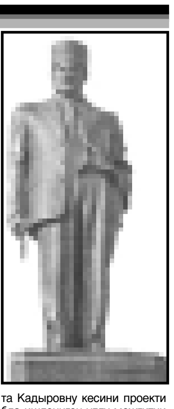

Интернетден алыннганды.

Жолоучулукъ

«Россейден келгенибизни билгенде, бизни артыкъда багъалагъандыла»

«Радуга» регион жамауат организацияны Нальчикде культура-жарыкъландырыу арасыны таматасы Атмырзаланы Тахир хажи кёп болмай Арабда эки айгъа жууукъ туруп къайтханды. Биз, анга тюбеп, ушакъ этгенбиз эм ол бизни бир къауум соруубузгъа жууап бергенди.

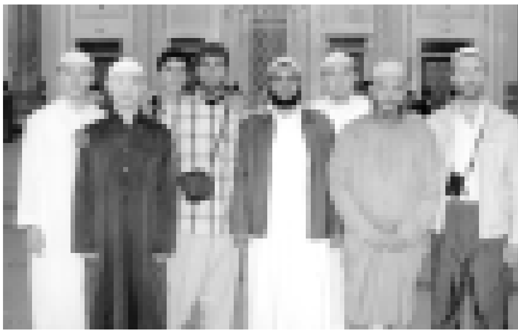

Курсда окъугъанланы къаууму. Атмырзаланы Тахир хажи онг жанында биринчиди.

- Тахир хажи, Арабха, энчи белгилеп айтханда уа, Йемен Республикагъа барыргъа къалай бла жол чыкъгъанды эм баргъаныгъызны магъанасы не эди?

- Биз эшите келгеннге кёре, Йемен араблыланы таза да чыкъгъан жерлериди. Бизни «Радуга» араны иши бла байламлы ары барып, аланы адетлери, тёрелери, культуралары, жашау халлары бла шагъырейленирге деген ниетибиз эрттеден бар эди да, анда культура араны Шейх-Абдуллах Ахмар атлы институтуну чакъырыуу бла ючеулен болуп ары алай тюшгенбиз: мен, Хабаз элни иймамы Жаппуланы Хабиб эм Пятигорск шахарны муслийманларыны иймамы Мухаммат Рахимов.

Алай бла Москвадан тюзюнлей «Боинг» самолёт бла Кувейтге алты сагъат учханбыз. Экинчи кюн Кувейтден Йеменни ара шахары Санагъа кетгенбиз. Ол жолубуз да юч сагъатха созулгъанды. Биз барлыкъ институтну адамы Салим, бизге аэропортда тюбеп, жашарыкъ жерибизге элтди. Институтну кесини ичинде уллу къонакъ юйю барды. Биз анда ючюбюз да, несин айтаса, бек омакъ отоуда жашадыкъ. Жатхан жерибиз, ашагъан ашыбыз да аны кесини ичинде эди.

- Узакъ жол жюрюп баргъансыз, не затха юйрендигиз, не ишледигиз? Мурат этгенигизча, билим алалдыгъызмы, сынауларын жаратдыгъызмы?

- Биз анда бир минутубузну да бош оздурмагъанбыз. Эрттен намаздан сора сагъат бла жарымны араб тилге юйрете эдиле. Эрттен азыкъдан сора уа сагъат 9-ну жарымында дерс башланнганды. Ол а ингирде сагъат сегизге дери баргъанды. Жаланда тюш намаздан сора эки сагъат солуу берилгенди. Быллай шартны да белгилерге сюеме. Алада орта кюн къысхартылады да, байрым кюн а солугъан этедиле.

Бизге дерс бергенлени араларында профессордан тёбен устаз жокъ эди Бек алгъа не предметледен билим алыргъа сюесиз деп сордула да, биз а бир онусун сайладыкъ: Йемен халкъны культурасыны, адетлерини, тёрелерини, кийимлерини, аш-сууларыны дегенча затладан тынгылы лекцияла окъудула. Юйюр къурауда къаллай адетле болгъанларын, той-оюн къурауда жангылыкъланы жикжиги бла ангылатдыла. Тилни юсюнден дерследе ариу, жумушакъ сёлеширге юйретгендиле. Ол а Къуранда, хадиследе айтылгъанча болургъа керекди деп, ол жанына айырып эс бургъандыла.

Окъуп бошагъандан сора институтну ректору Атмырзаланы Тахир хажиге (онг жанындан биринчи) диплом бере турады.

- Къабарты-Малкъардан баргъанладан сора уа башха къыралладан келгенле бармы эдиле сизни бла окъугъанланы арасында?

- Кёп эдиле. Бек алгъа Россейни юсюнден айтсакъ, Татарстандан бла Башкъортостандан жашла, бизни бла шуёхлукъ жюрютюп, кеси тиллерибизде сёлешип турдукъ. Башха къыралладан келгенлени араларында уа къытайлыла, ганачыла, югославиячыла, америкалыла, африкалыла эм башхала бар эдиле.

- Къытайдан келгенле, баям, къазахлыла, къыргъызлыла, уйгъурлула болур эдиле?

- Угъай. Тюз къытай миллетден эдиле ала барысы да. Ала айтханнга кёре, Къытайда эки миллиондан аслам муслийман барды.

- Халкъны къылыгъыны, сырыны юсюнден билирге бардыгъыз. Не билдигиз, жаратдыгъызмы йеменлилени адеп-къылыкъларын?

- Бир да болмагъанча жумушакъ, ариу къылыкълы адамладыла. Россейден келгенибизни билгенде, къалай эсе да, артыкъда сыйлы кёргендиле. Эркелетип, къучакълап, даражабызны кётюргендиле. Алада не бай, не уллу билими болгъан алим эсе да, гынттылары, кючбюсюреулюклери арталлыда жокъду. Хар бири да халал жюрекли, жумушакъ сёзлю, ариу къылыкълы, сюйдюмлю адамладыла. Къылыкъны, адепни юслеринден Къуранда бла хадиследе не айтыла эсе да, аланы жашауларында ала толусунлай бардыла.

- Эр кишилени бла тиширыуланы араларында халны, къылыкъны юсюнден не айталлыкъса?

- Бизни ангылаууубузгъа кёре, муслийман тиширыула унугъуп, жунчуп жашагъанча кёрюнедиле. Ол а биз динибизге иги тюшюнмегенликденди. Аны алайлыгъын а Йеменнге баргъан шарт кёрлюкдю. Эр кишилени тиширыулагъа берген намыслары, этген хурметлери бек уллуду. Сёз ючюн, жамауат жюрюген транспортда бир эр киши да уллу, гитче болса да, тиширыуну сюелип баргъанын унамайды. Тиширыула автобусну ичинде кеслери энчи жерледе олтурадыла. Эр кишиле да алай. Башха жерледе да, сёз ючюн, кафеде да ала башха-башха олтуруп ауузланадыла.

- Тиширыуну намысы, сыйы, даражасы къаллай бир болгъаны ол эрге чыкъгъан заманда ачыкъ кёрюнеди. Ол жаны бла алып къарагъанда, Йеменде болум къалайды?

- Эрге чыкъгъан заманда жашны жанындан анга аллай бир уллу намыс, сый бериледи, адам тамашагъа къалырча. Сёз ючюн, урлагъан адет жокъду, жаш некях этгинчиге дери окъуна къызгъа алтын, накъутналмас саугъала этеди, багъалы кийимле алады. Къалымгъа къызны юйюне бек азы эки мингден беш минг долларгъа дери ахча бериледи. Келин болду эсе уа, аны борчу жаланда сабий ёсдюрюудю, юйде тизгин жыйыуду. Эринден ыразылыкъ табыуду.

Жума кюнледе юй тамата къатыны эм сабийлери бла межгитге барады. Намаздан сора уа, шахарда не сыйлы тюкен бар эсе да, эр кишиле къатынларына, сабийлерине саугъала аладыла, юй бийчени кёлюн алыр, намысын кётюрюр ючюн, кафеде, не ресторанда, аш-азыкъ алып, ойнайкюле, сагъат 11-ге, 12-ге дери турадыла, заманларын зауукълу ашыра.

- Йеменни ара шахары бла шагъырей болгъан болурсуз, эсигизде бек къалгъан зат неди?

- Патчах Алий Абдуллах Салихни межгити - ол бек уллуду эм ариуду. Анда 10 минг адам бир жолгъа намаз этеди. Архитектура жаны бла къарагъанда уа, Санада бек эрттегили межгит барды. Ол тюз къая ташдан ишленнгенди. Алай тамашалыкъды, анга къарап турлугъунг келеди.

- Дерслеге жюрюп, окъуп турдугъуз, ахыры не бла бошалды, бир тюрлю документ берилемиди?

- Хау, окъуп бошагъандан сора биз хар предметден экзамен бердик. Алагъа кёре окъууну ахырында институтну дипломун алдыкъ.

Ала, бизни жолгъа ашыра туруп, мындан арысында да байламлыкъ жюрютюрюбюзню сюйгенлерин айтдыла. Биз да алагъа, ыспас этип, ыразылыгъыбызны билдирдик.

Бир сёз бла айтсакъ, баргъаныбызгъа сокъуранмагъанбыз, кёп иги адет, тёре кёрдюк, адамлыкъ даража бийикде болгъанын билдик. Ол затланы кеси ишибизде хайырлана, жамауат жашауда, аз-кёп болса да, игилик, огъурлулукъ, халал жюреклилик кеслерине жол табарларына къуллукъ этерге кюреширикбиз. Аладан а кёп иги затха юйренирге боллукъду.

Ушакъны **ТЕММОЛАНЫ Мухадин** жазгъанды.

СОЛУУ

Майдан башлап октябрь айны ахырына дери жер башында бек ариу жерледен бирине – Абхазиягъа – битеу дуниядан туристле келедиле. Не зат сейирсиндиреди мында адамланы? Болмагъанча аламат табийгъат. Къара тенгизни къатында – бийик таула, тёгерек-баш жашил, болгъанны чагъыу бийлеп, кёлле, чучхурла, дорбунла – мында болмагъан зат жокъду.

Кюнюнгде кёрген жомакълы тюш – Абхазияды ол. Бери бир келген ёмюрюнде да унуталлыкъ тюйюлдю бу жерлени.

Абхазия - кюнюнгде кёрген жомакълы тюшдю

Рицаны кёлю.

Дорбун бла Рица кёл

Дунияда бек уллу дорбунладан бири - Жангы Афондады, аны узунлугъу бир километр бла беш жюз метрди. Туристле дорбундан дорбуннга темир кёпюрчюк бла барадыла. Аладан биринде сахна ишленнгенди, шабат эм ыйых кюнледе Абхазияны хор капелласы мында концертле береди. Кийим дизайнерле да жангы къурагъан модельлерин кёргюзтедиле. Ачыкъ айтханда, чыгъармачылыкъгъа абхазла бек итиннген халкъдыла. Сухумда тенгиз жагъасында эки бир кибик кафе табаллыкъ тюйюлсе.

Дорбунда уа табийгъат кеси ишлеген гюлле, жаныуарла, адамла кёпдюле. Сёзсюз, къудуретден фахмулу скульптор жокъду, адам улу уста болургъа сюе эсе, эм алгъа андан юйренирге керекди.

Рицаны тёгерегин юч тау къуршалапды. Бу кёлню юсюнден абхазлада аламат таурух жюрюйдю: «Эртте-эртте тёрт къарындаш бир эгечлери бла жашап болгъандыла. Ата-аналары эртте ёлгенлери себепли бир бирлерине бек сакъ эдиле. Ала терк-терк уугъа жюрюйдюле. Жашладан бири, сейирлик жыр эшитип, жыр чыкъгъан таба барады. Анда уа, узун эшмелерин жайып, жырлай тургъан къыз. Жаш, аны ариулугъуна алданып, аллында тобукълана: «Бирге болайыкъ экибиз! Сенден ариу кёрмегенме мен», - дегенди.

Къыз: «Мен сени эгечингме!», - деп, къачып тебирегенди. Алай жаш Рица жырламагъанын биле эди. Къызгъа артыкълыкъ этгенинден сора, кёзлерине тюрслеп къарагъанында, эгечин таныгъанды.

Андан сора жаш акъылдан шашханды, къыз а кеси-кесин ёлтюргенди. Къарындашла уудан къайтхандан сора, башларына тюшген бушууну кётюралмай, ачыудан юч уллу тау болуп къалгъандыла. Рица жатхан таланы уа алгъа от алгъанды, ызы бла уа суу жапханды. Кёл – Рицаны ачыууду, юч къарындаш а эгечлерини къатында ёмюрледе сюеледиле».

Суу чучхурла

Бек уллугъа Гекский чучхур саналады, ол бир уллу тауну тюз ортасындан элли беш метр бийикликден саркъады. Алай бу чучхурну кёрюр ючюн барылгъан жол а бир кесек къоркъуулуду. «Эр кишини жилямукълары», «Къызны жилямукълары» деген чучхурланы къатларында уа туристле тюрсюнлю къумач журунчукъла тагъадыла: бу жерледе жюрегингден айтылгъан тилек толуп къалады, дейдиле абхазла.

Гекский суу чучхур (55 метрди бийиклиги).

«Къызны жилямукълары» деген чучхурну юсюнден да халкъда быллай таурух жюрюйдю: «Эртте-эртте бир ариу къыз жашап болгъанды. Аны сюйген жашына Суу къыз да кёз атханды, сора къызгъа: «Жаш меникиди. Къоймасанг аны, таш этерме сени и», - деп къоркъутургъа кюрешгенди. Къыз а: «Сен аны сюймейсе, жаланда кесинге жубанч, оюн излейсе. Тилейме, тийме сюйгениме, ансыз жюрегим кюерикди», - деп жалыннганды.

Суу къыз тюйюшюп башлагъанды. Къая Тейри, тюйюшню, дауурну кётюралмай, экисин да таш этип къойгъанды. Алай андан бери сюйген къыз, таш болгъанындан сора да, жилягъанлай турады. Не сюймеклиги, не жилямукълары ёмюрледе тауусулмайдыла».

Жангы Афонда дорбунда.

Урушну белгилери

Абхазланы бла эбизелени араларында уруш 1992-93 жыллада болгъанды, алай шахарлада, элледе оюлгъан юйлени кёрсенг, мында сермеш бусагъатчыкъ да бошалгъанча кёрюнеди. «Биз урушда хорлагъанбыз», - деп, ёхтемленип айтхан бир адамгъа тюбемегенме мен. Ёлгенлерин эсгергенлей, жоюлгъанланы жиляуун этгенлей жашайдыла. Жолларыны жанларында жигитлерине аталгъан эсгертмеле кёпдюле.

Абадан абхазла школлада жаланда эбизе тилде окъутхан заманланы биледиле. Уруш башланнганда, Абхазияда эбизелени саны абхазладан эсе кёп болгъанды. «Бизни жерибизге кёпле сукъланадыла, аны бийлерге сюедиле. Алай жаныбыз сау къадарда, Ата журтубузну башхалагъа берлик тюйюлбюз, - дейдиле мында жашагъанла.

Бу халкъ тышындан келгенлеге хурмет эте биледи. Ачыкъ, халал жюрекли адамладыла. Кёпле къолайлы жашагъанлыкъгъа, терезелерине чалдишле салмайдыла. Сухумда, Гагрыде, Пицундада да, биздеча, бийик хуналары, къабакъ эшиклери бла юй кёрлюк тюйюлсюз.

Абхазла ана тиллерине бек сакъдыла. Мени бир таныпшыма Москвада жашагъан къызы тёртжыллыкъ эм бешжыллыкъ сабийлери бла солургъа келеди. Ала орусча къыйналып сёлеше эдиле. «Быйыл садикге берликме, анда орус тилни бек терк билликдиле. Юйде уа жаланда ана тилибизде сёлешебиз», - деген эди сабийлени аналары.

Ийманлары барды

Абхазия – христиан динни жериди, мында кёп килисала бардыла. Пицундада онунчу ёмюрде ишленнген килисаны бусагъатда концерт залча хайырланадыла, мында туристле орган музыкагъа сюйюп тынгылайдыла.

Абхазиягъа юч жюз жылны тюрклюле бийлик этип тургъандыла. Аны себепли жамауатны жыйырма проценти муслийманладыла, алай мында кёп кере юйдегили болуу тёре жюрюмейди. Муслийманла христиан байрамланы, христианла уа муслийман байрамланы белгилейдиле.

Мында чагъыр сюймеген инсанны хазна тапхын. Жашаудан зауукълукъ алып, тепсеп, жырлап, къонакълагъа жарыкъ болуп, алай оздурадыла ёмюрлерин. Баям, аны ючюн бери солургъа келгенле излегенлерин табадыла.

Абхазиягъа туристле кёп келгенлерини дагъыда бир сылтауу барды: мында Иссаны онеки апостолларындан бири - Симон жашагъанды. Ийманнга чакъыргъаны эм Иссаны юсюнден айтханы ючюн аны ёлтюргендиле.

Симонну килисасы, аны ёлген жери битеу дуниядан келген христианла табыннган жерледиле. Абхазла христианла болгъанлыкъла, мажюсю заманларындан келген таурухларын, жомакъларын, жырларын да бек уста билединле. Къысхасы: не жаны бла алып къарасанг да, Абхазия кюнюнгде кёрген жомакълы тюшдю.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

ЮФО-дан жангылыкъла

16 миллион сом жыйылгъанды

Саяно-Шушенская ГЭС-де болгъан аварияны хатасындан ёлгенлени эм тас болгъанланы юйюрлерине болушлукъ этиуню фондуна адамла кеси ыразылыкълары бла берип 16,05 миллион сом жыйылгъанды. «Рус-Гидро» ачыкъ акционер обществону «Биз сизни блабыз, Саянла!» деген программа жашауда бардырылгъан юч ыйыкъны ичинде ол чакъырыугъа электроэнергетиканы компанияларыны оноучулары эм къуллукъчулары, аныча бу жарсыулу ишге эс буруп тургъанла жандауурлукъ этериклерин билдиргендиле. Фондха ырысхы тюше турады.

2009 жылны 20-чы августунда «Рус-Гидро» ачыкъ акционер общество, жандауурлукъ программаны ачып, «Созидание» деген фондха ырысхы жыйыуну башлагъанды. Жыйылгъан ырысхы ёлгенлени юйюрлерине болушлукъгъа эм ачыгъанланы багъыугъа эмда реабилитациялаугъа берилгенди.

Айырыулагъа ахча тапхандыла

Къарачай-Черкесни правительствосу ахырында муниципалитетлени башчыларын эм жер-жерли самоуправленияланы келечиле органларына депутатланы айырыуланы бардырыргъа 1,7 миллион сом тапханды. Айырыула быйылны 11-чи октябринде бардырыллыкъдыла.

Республиканы айырыу комиссияланы келечилери бир ненча кере билдирип тургъандыла аланы бардырыргъа ахча болмагъаныны юсюнден. Ол алай бюджетни къурашдыргъан заманда айырыулагъа керек боллукъ ахчаны юсюнден анда айтылмай къалгъаныны хатасындан болгъанды.

- Орта кюн ол ахча муниципальный районланы счётларына тюшгенди. Жууукъ заманда уа ол ырысхы муниципальный айырыу комиссияланы счётларына ётдюрюллюкдю, - дегенди КъЧР-ни Айырыу комиссиясыны председатели Махти Байтоков.

Энчи комиссия къуралгъанды

Адыгеяны правительствосуну юйюнде 10-чу сентябрьде премьер-министр Мурат Кумпиловну председательлиги бла республиканы муниципальный къуралыуларыны башчыларыны эм финансла министерствосуну специалистлерини къатышыулары бла болжаллы оперативный комиссияны жыйылыуу болгъанды. Ол бюджетлени битеу къатларында файдала эм къоранчла кесеклерин тинтирикди.

Жыйылыуда айтылгъанына кёре, Контроль - эсеп палата бу ишде кёп бузукълукъла этилгенин ачыкълагъанды. Сёз ючюн, быйылны аллындан башлап республиканы бюджетине 8 миллион 348 минг сом ахча тюшгенди. Толтуруучу листле уа 9 миллион 800 минг сом деп берилгендиле. Кёп жылланы ичинде жыйылгъан борчла 128 миллион сом болгъандыла. Ол ахчаны жартысы болгъан кредитле къайтарылмазлыкълагъа саналгъандыла - аланы алгъан эл мюлк предприятияла къуруп кетгенлери ючюн.

Республиканы оноучулары тийишли структуралагъа, къалай да этип, бюджет ырысхыланы къайтарырча мадарла этигиз, деп буюргъанды. Ол муратха жетер ючюн, энчи комиссия къуралгъанды, ол ишге приставла да къатышырыкъдыла.

Къалгъан-къулгъанланы жарашдырлыкъ комплекс

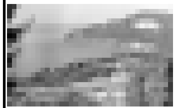

Къаты къалгъан къулгъанланы жыйыу, тышына чыгъарыу эм жарашдырыу ишлени бардырлыкъ эм аладан экология жаны бла къоркъуусуз изделияланы чыгъарлыкъ предприятияны проектин хазырлауну эм къурулушун бардырыуну «Тоннельный отряд 44» деген компания башлагъанды, деп билдиргенди Россейни «Жангылыкъла» информация агентствосуна озгъан бараз кюн.

«Инженеринговая корпорация Трансстрой» жабыкъ акционер обществону жамауат бла байламлыкъла жюрютюу жаны бла директору Елена Гурьянова. Аны айтханына кёре, «Трансстрой» холдингни къауумунда боллукъдула эм жашау этиуден къалгъан-къулгъанланы жыярыкъ, тышына чыгъарлыкъ эм жарашдырлыкъ эмда экология жаны бла къоркъуусуз изделияланы чыгъарлыкъ комплексни инвестиция проектин жарашдырыуну эм ишлеуню «Тоннельный отряд 44» компания башлагъанды. Ол организация Сочи шахарны Хостинск районунда орнатыллыкъды, - дегенди агентствону ушакъ нёгери.

Технология жаны бла бири-бири бла байламлы болгъан эки коммерциялы комплексни ишлерге 100 миллион доллар къоратыллыкъды. Ала жылны ичинде 300 минг тонна къалгъан-къулгъанланы жарашдырыуну жалчытырыкъдыла.

Ту-154 самолётланы орунуна - «Боингле»

10-чу сентябрьде Махачкъаланы аэропортуна биринчи «Боинг-737» смолёт къоннганды. Аны «Авиалинии Дагестана» деген ачыкъ акционер общество сатып алгъанды. Авиакомпанияда билдиргенлерине кёре, «Боингле» двигательлери къанат тюплеринде болгъан, бир жолгъа 160 адамны элталлыкъ самолётладыла.

Ала маршрут сетьге келишедиле эм жюк элтиу эм узакъгъа учуулары бла авиакомпаниягъа иги келишедиле. 2010 жыл башланнгынчы дери аллай самолётланы санын оннга дери кёбейтир мурат барды.

Инвалидлеге – хакъсыз таксиле

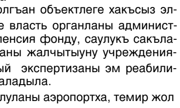

Социальный таксиле къыяулуланы Ставрополь шахарда социальный магъаналары болгъан объектлеге хакъсыз элтирикдиле. Аллай объектлеге власть органланы административ учреждениялары бла пенсия фонду, саулукъ сакълауну эм социальный жумушланы жалчытыуну учреждениялары бла, медико-социальный экспертизаны эм реабилитацияны организацияла саналадыла.

Социальный таксиле къыяулуланы аэропортха, темир жол эм автомобиль вокзаллагъа элтирликдиле, ала саулукъларына къаратыргъа атланнганда. Аныча аллай таксиле айтылгъан категориялы гражданланы культураны эм спортну учреждениеларына, инвалидлени шахарны администрациясыны жамауат организациялары бардыргъан мероприятиялагъа жетдирирге борчлудула, - дегенди шахарны урунуу, социальный къоруулау эм халкъ бла ишлени бардырыу жаны бла управлениеланы начальниги Ольга Соболь.

Администрацияны пресс-службасыны келечисини айтханына кёре, социальный таксини заказ этер ючюн, бир кюн алгъа, бек керек болса уа, ол кюн окъуна, телефон бла сёлешип, администрациягъа заявка берирге керекди. Аны бла бирге къайры барлыгъын эм адресин да билдирирге тийишлиди тилекчи.

СОРУУ

Сиз биринчи болушлукъ эте билемисиз?

БАЧИЛАНЫ Жаннета,
правозащитник:

- Бир къыйын болумда къатымда адамгъа биринчи болушлукъ керек болса, жарсыугъа, аны эталлыкъ тюйюлме. Мени акъылыма кёре, бу ишни тамамларгъа орта школлада юйретселе иги боллукъ эди. Къолумдан келлик зат – терк болушлукъ этген машинаны чакъыраллыкъма, баям, халкъны асламысы да меничадыла.

МОКЪАЛАНЫ Даниял,
Бабугент школну директору:

- Школда ишлеген хар адам да биринчи медицина болушлукъну эте билирге борчлуду. Манга эки кере тенгиз тийресинде, эки кере уа суу бойнунда адамлагъа биринчи болушлукъ этерге тюшгенди.

Школда сабийле ОБЖ предметни санитар хазырлау бёлюмюн окъугъанларында, больницадан медицина ишчиле келип, биринчи болушлукъну къалай этерге керек болгъанын кёргюзтедиле. Сёзсюз, хар инсаннга да ол бек керекли билимди, устазлагъа эм сабийле бла ишлеген адамлагъа уа бютюнда.

ЧЕРКЕСЛАНЫ Юрий,
Черек районну культура бёлюмюню методика арасыны тамата специалисти:

- Мен онбир жылны ичинде хар жайдан «Кизиловка» сабий турбазада инструктор болуп ишлеп тургъанма, бизни биринчи болушлукъ этерге да анда юйретген эдиле. Ол хунер манга кёп кере жарагъанды.

Сабийле бла бирге табийгъатда азыкъ хазырлагъаныбызда, аланы бир-бирлери, юслерине иссы ашны тёгюп, ачыгъан кезиуле болгъан эдиле. Ол заманда алагъа болушханма.

АЛИЙЛАНЫ Джамиля,
тюкенчи:

- Юч ай мындан алгъа мен «Джип» сатып алгъанма. Алай бизни жолларыбызда жюрюген агъачха чыкъгъан бла тенгди, кёп шофёрла жорукълагъа бойсунмайдыла, аны хатасындан кёп авария болады. Манга биринчи болушлукъ этиуге юйренирге керек болуп турады.

ГЕЛЯСТАНЛАНЫ Люда,
Нальчикни 27-чи номерли школуну устазы:

- Иги билеме деп да айталлыкъ тюйюлме. Алай ишибизге кёре, сёз ючюн, окъуучуну температурасы болса, анга дарман берип, къызыуун тюшюрюрге кюрешеме. Къуру кесим этгеннге ышанып къоймай, школну медсестрасын да чакъырама.

Школгъа къыйын аурууларлы болгъанла да жюрюйдюле. Кими диабетден, бирсиси къоян ауруудан къыйналадыла. Белгилисича, ала дарманларын биргелерине айландырадыла. Аланы халларын тап кёрмесек, айтып аны ичер заманларын оздурмазларын эсгертебиз. Биз болушурдан озса, терк болушлукъну машинасын чакъырабыз.

Сабий физкультура дерсде да чып тюшюрюрге болады. Ол затны ата-аналарына билдирирге онгубуз болмай къалса, травмпунктха кесибиз элтип, аякъларына, къолларында чыкъгъан жерлерине къаратып да тургъанбыз. Къалайда не болуп къаллыгъын киши да билмейди, аны себепли барыбызны да биринчи болушлукъдан ангылауубуз болургъа керекди.

САРБАШЛАНЫ Мадина,
«Минутка» кафени тамата аш хазырлаучусу:

- Аны хар ким да билирге керекди. Биз ишлеген жерде адамла къолларын кюйдюрюп неда кесип бек къыйналадыла. Сёз ючюн, кюйген жерге чий картофну салып байларгъа боллукъду. Сода да иги болушады. Чёплеу жау жагъаргъа да жарарыкъды. Алай картоф салсанг, адамны этинде кюйген тап къалмай, ариу болады.

Кесилген жараны уа жууун тазаларгъа керекди. Ызы бла йодну неда башха затны хайырланаса. Андан сора байларгъа да боллукъду.

Басмагъа **БАЙСЫЛАНЫ Марзият** бла **ТРАМЛАНЫ Зухура** хазырлагъандыла.

Топалайчыкъ

Жантууланы Ислам, Нальчик шахар. 1,5 жыл.

ТИНТИУЛЕ

Битеу итле Къытайдан чыкъгъандыла

Адамла бёрюню бек алгъа къайда юйюрсюндюргенлерин, алай бла уа арбазлада жашагъан итле бек алгъа къайдан чыкъгъанларын билирге алимле эрттеден бери кюрешедиле. Аны тюз тохташдырыр ючюн, Къытайны, Швецияны, Иранны, Австрияны, Германияны эм АБШ-ны алимлери, кючлерин бириктирип ишлейдиле.

Алгъыннгы тинтиулени кезиулеринде этилген оюмгъа кёре, итле энчи жаныуарлагъа Восток Азияда бёлюннгендиле. Ол заманда андан тюзюрек оюм этерге онг жокъ эди.

- Биз 2002 жылда айтхан гипотезаны илмуну сообществосу бирча тюзге санамагъан эди, - дейди тинтиулеге тири къатышхан Петер Саволайнен, Каролинский технология институтну (Стокгольм шахар) илму ишини авторларындан бирлери. – Биз энди айтхан оюмла болумну тюрлендирирле деп ышанама.

Итлени юйюрсюндюрюлген къумалары къалай эм къайдан жайылгъанларын билир мурат бла тинтиучюле митохондриальный геномну – генетика материалны – тынгылы анализ этгендиле. (ол материал жаныуаргъа анасындан бериледи). 169 итни эм 8 бёрюню геномларын толусунлай эмда 1543 итни бла 40 бёрюню геномларыны контроль участокларын тинтгендиле.

Къытайны Янцзы черекден юг таба территориясында итледе генетика жаны бла башхалыкъла уллуракъ болгъанлары ачыкъланнганды. Тинтиуге итлени генлери бир бирге бегирек келишген 10 гаплогруппалары къатышдырылгъан эдиле. Ала башха жерлеге кёчюрюлселе, гаплогруппала азая барадыла – ол тюрлю закономерностьха генетикада «эффект бутылочного горлышка» неда «эффект основателя», дейдиле.

Итлени къумалары не къадар узакъгъа кёчюрюлселе, аланы гаплогруппалары аллай бир азая барадыла. Къытайда ала шёндю жетиге дери азайгъандыла, Европада уа аланы жаланда тёртюсю къалгъандыла. Бу шартла уа итлени чыкъгъан жерлери Къытай болгъанына шагъатлыкъ этедиле. Алимле итле энчи жаныуарла къачан болгъанларын (5400-ден башлап 16300 жыл мындан алгъа) да айтхандыла.

Аланы ата-бабалары уа, баям, къолгъа юйретилген бир ненча жюз бёрю болгъандыла. Алимле дагъыда чертгенлерине кёре, итле биринчи жаратылгъан кезиу ол территорияны халкъны хар затны жыйып кечиниуден жерчиликге кёчген кезиу бла бирге келишеди.

Алайды да, къытайлылагъа лагъымны, къагъытны, компасны эм жалгъан «Адидасны» биринчиле болуп чыгъаргъанларындан тышында да, биз сюйген итлени да бек алгъа ала юйюрсюндюргенлери ючюн да сый-намыс берирге тийишли болуп турады.

МИГРАЦИЯ

Тышына кетгенлени саны азая барады

Бу кюнледе Россейни Федеральный миграция службасыны Къабарты-Малкъарда Управлениясы кесини быйыл 8 айны ичинде ишини итогларын чыгъаргъанды. Белгили болгъанына кёре, ол кезиуде республикадан тышына кетгенлени саны азайгъанды. Сёз ючюн, былтыр ала 2874 адам болгъан эселе, быйыл ол сан 2754-ге тюшгенди. Энчи белгилеп айтсакъ, орус тилде сёлешген адамла да, озгъан жылдан эсе, быйыл 75 адамгъа аз кетгендиле тышына.

Отчёт кезиуде тышындан республикагъа келген адамланы саны уа 1723-ден 1754-ге дери ёсгенди. Быллай шартлагъа да эс бурурчады. Республикадан тышына кетгенлени арасында хайт деп ишлерге къолларындан келгенле (40 жылгъа дери) битеу кетгенлени санын 48 процентиди. Ол жыл сандан бери келгенле уа андан бир кесек аздыла, 45 процентден кёп тюйюлдюле.

РФ-ни жеринде законсуз жашап, ишлеп тургъан тыш къыраллы гражданла эм гражданлыкълары болмагъанла былтыр 688 адам эселе, быйыл аллайланы саны 59 адамгъа азды. Аланы арасында РФ-ни Уголовный кодексини 322.1-чи статьясына тийишлиликде 7 адамны аманлыкъ ишлери КъМР-де МВД-гъа жиберилгендиле. Аладан экисине уголовный ишле ачылгъандыла, ючюнчюсюню материаллары тинтиле турадыла.

Россейни Федеральный миграция службасыны КъМР-де Управлениясыны къуллукъчулары Нальчик аэропортда жалгъан документлери бла келген ючеуленни тутхандыла. 17 тыш къыраллы гражданны, жукъгъан аурууларлы болуп, аланы республикагъа келиулерине эркинлик берилмегенди.

Бюгюнлюкде республикада кризис бла байламлы тышындан келгенле ишге аз алынадыла. 2009 жылда КъМР-ни жеринде квота 492 адамды. Аладан 1-чи сентябрьге жаланда 73 проценти ишге тохташханды.

Быйыл сегиз айны ичинде тыш къыраллы гражданлагъа заманында иш хакъ тёленмеген кезиу болмагъанды.

Россейни ФМС-ни КъМР-де Управлениясыны пресс-службасы.

Бек изленнген китап

Хар таулу юйюрге – «Ёзден адет»

Джуртубайланы Чиппаны жашы Махти бизни белгили фольклорчубуз, тарыхчыбызды. Аны бир талай китаплары: «малкъарны, Къарачайны да буруннгулу дини», «Къарачай-малкъар халкъны ниет байлыгъы», «Душа Балкарии», «Къарачай-малкъар нарт эпос», «Ёзден адет», айхай да, анга шагъатлыкъ этедиле.

Хар таулу юйюрде сыйлы, тёр жерде салынырыкъ, турлукъ китапла болмай амалы жокъду. Аланы араларында уа, биз оюм этгеннге кёре, Махтини «Ёзден адети» да айырмалы жер табарыкъды.

«Ёзден адет» 2006 жылда басмаланнган эди, алай асыры аз тиражы болгъаны себепли аны кёпле алыргъа жетишалмай къалгъандыла. Бюгюнлюкде уа, окъуучуланы тилеклерин толтура, ол асламыракъ тираж бла чыкъгъанды. Аны кесини да 640 бети барды. Багъасы уа – 500 сомду.

Ол китапны алыргъа сюйгенле, Ногмов атлы орамдан базаргъа бурулгъан жерде «Профессионал» (тел 44-09-95) бла Хуранов атлы орам башланнган жердеги «Учебная литература» (тел 47-60-22)тюкенледе сурасынла.

ДАТА

Виртуозладан эм мажалы

Белгили скрипач эм дирижёр Владимир Теодорович Спиваковха бюгюн 65 жыл болады. Аны музыкада болдургъан жетишимлери ючюн закий дейдиле. Ол уллу фахмусун кёп затда хайырланады: скрипкагъа жазылгъан чыгъармаланы согъады, оркестрге башчылыкъ этеди, жандауурлукъ концертле къурап, жаш фахмулагъа болушады.

Узакъ Уфада туугъан Владимирни музыкагъа хунери эртте ачылгъанды Ол скрипка классха жюрюгенликге, тенглерини кёбюсюча, спорт бла кюреширге да сюйгенди. Суратлау искусствогъа сюймеклиги хорлап, Ленинградны Художестволу академиясына да жюрюгенди (вольно-слушатель).

Ата-анасындан жашыртын бокс бла уллу кёл салып кюрешгенди, онтогъуз жылына дери рингге чыгъып да тургъанды. Алай спорт бла музыкадан бирин сайларгъа керек болгъанда, экинчисин сайлагъанды.

Москвадагъы консерваторияны Владимир Спиваков бир жолгъа эки бёлюмюн бошагъанды – скрипачла эм дирижёрла хазырлагъанланы. Ол заманда бек ахшы педагог Ю. Янкелевич кесини скрипкасын сохтасына бергенди. Бюгюн да белгили музыкант анда согъады.

Концертле бериб а Спиваков 1965 жылда башлагъанды. Москвадагъы филармонияны солисти болады. Халкъла аралы эришиуледе Парижде – 3-чю, Генуяда – 2-чи жерлени алып, битеу дунияда окъуна эм махтаулу скрипачланы санына киреди. Ол кёп тыш къыраллада концертле береди, алай кесини къыралында уа анга эс бурулмай эди. Бир талай жылны уа анга дирижёрлукъ этерге онг тапдырмагъандыла.

Быллай болум СССР-ни Композиторларыны союзуну таматасы Т. Хренниковну башчылыгъы бла къуралгъан эди. Тыш къыраллагъа уа Владимир Теодоровични тохтамай чакъыргъандыла: Нью-Йоркда ишлегенди, Англияны бла Шотландияны оркестрлерини солисти болуп тургъанды, Лондондагъы Патчах симфониялы оркестр бла концертле бергенди.

1974 жылда Спиваков «Виртуозы Москвы» деген оркестрни къурайды. Аны аты бек аламат келишеди солистлерине, дейдиле музыковедле. Оркестни таматасы ары уллу усталаны чакъырады. Коллективни аты айтылгъанлыкъгъа, СССР-ни Культура министерствосуну къырал оркестри деген ат берилгенликге да, кесини энчи мекямы жокъ эди.

Аны таматасы танышларыны хайырындан «Виртуозланы» Испаниягъа элтгенди. Принц Фелип Астурийскийни фонду бла контракт жазып, анда ишлеп тургъандыла. Оркестрни саны тюрленсе да, таматасы, аны биргесине башлагъанланы асламы кетмейдиле. «Виртуозланы» хар концерти, ол санда Россейде да, къараучугъа уллу къууанчды.

Спиваков бир ненча кере болгъанды юйюрлю. Бусагъатда юй бийчеси Сатеник журналистди, ала экиси да кеслерин насыплылагъа санайдыла.

САРАККУЛАНЫ Асият.

Сёзбер

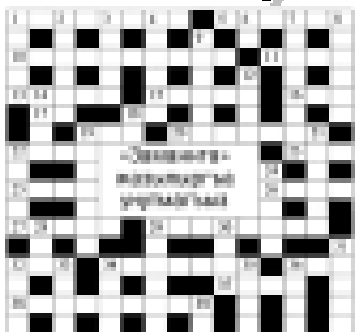

ЁРЕСИНЕ: **1**. Айып, ушагъсыз иш.**2**. Ол да элияды.**3**. Столгъа азыкъ ташыучу адыр. **4**. Саулукъсуз, къарыусуз. **6**. Ол къалын болурун тилеучюдюле. **7**. Аны юсюнде Аллахха къуллукъ этиучюдюле. **8**. Мутхуз, къарангыракъ. **9**. Бир бирге жабышып бишген лапша, макарон, д.а.к. **12**. Бек ахырында юзюледи. **14**. Жаныуар ызгъа уста. **18**. Бауур суу. **19**. Акъ темир. **21**. Чилле неда алтын халыдан эшилген зат. **22**. Жилярыгъынг тыгъылыучу жер. **24**....-Сырт(эл). **28**. Боза, алгъыш, атланнган ... **29**. Турциячы. **30**. Жыргъа кёре буула анда ёкюредиле. **31**. Жаныуарланы «патчахы». **32**. Экеулен этген ишге къатышхан ючюнчю. **33**. Не этерге билмей къалыу. **34**. Атны бугъоуу. **35**. Ельцинни юй бийчесини аты.**36**. Ол къынын кесмез, деучюдюле. **39**. Юй къанатлы тюкледен этилген тёшек, жастыкъ.

ЭНИНЕ: **1**. Аякълашып-...**5**. Аманатха-... **10**. Керексизине кёп сёлешген. **11**. Терек. **13**. Уакъ себелеп жаугъан жауун. **15**. Сабий туугъандан сора сегизинчи кече. **16**. Къой сюек- ба... **17**. Чыпчыкъ «гыты». **18**. Ауаз. **19**. Къаргъаныу. **20**. Темир къурукъ.**22**. Малны аякъ «кийими». **23**. Тауукъ биреуге зауукъ, ол а экеуге аз. **25**. Бахчада картофну, башха битимни душманы. **26**. Ишин иги билген. **27**. Анга кирит тагъылады. **29**. Терекни суу келтирип атхан тёммеги неда базыкъ бутагъы. **32**. Ариу жасалгъан бёрк. **34**. Тюелени «сатыры». **36**. Алай болайым жанынга, деучюдюле. **37**. Ийнели терек. **38**. Сейирлик-...**40**. Бек ыразы болса, аллай тыпырлы болады адам. **41**. Чеги къурт.

Сёзберни **ТОКУМАЛАНЫ Хусейн** жарашдыргъанды.

Газетни 171-чи номеринде басмаланнган сёзберни жууаплары.

АСТРОЛОГ ПАВЕЛ ГЛОБАНЫ ПРОГНОЗУ

Электроприборла бла хайырланнганда, сакълыкъны унутмагъыз!

14-чю-20-чы сентябрь кезиу

Бу ыйыкъда бек уллу планетарный магъаналы ишге Кюнню Ураннга оппозицияны къураууда Сатурн эм Меркурий бла биригиуюн санаргъа боллукъбуз. Ол а быллай затха шагъатлыкъ этеди - эринмей ишлеген адамла барысы да бу жууукъ заманда жетишимле болдурлукъларына ийнаныргъа керекдиле. Болсада сизни къыйыныгъызгъа кезиуюнде багъа бичилмезге боллукъду, жетишимигизни кёпле сансыз этерге окъуна сюерикдиле.

Аны къой, жетишимлеригизге бир - бир коллегаларыгъыз, ыразы болмай, зарланнган окъуна этерикдиле. Алай сиз, къолларыгъызны бошлап къоймай, кесигизни оюмларыгъызны толууларын жалчытыргъа, аланы башхалагъа да белгили этерге итинсегиз, ишигиз, акъырыныракъ болса да, сиз сюйгенча къурала барлыкъды.

Къагъытланы, документлени жарашдырыуда, оноуланы къабыл этдириуде бу ыйыкъда да чырмаула чыгъаргъа боллукъдула. Аны бла бирге уа Меркурий Къызны белгисине къайтып келе турады, ол а быллай затны кёргюзтеди-сизни тёгерегигиздеги адамла бегирек кючбюсюреуле эм бюрократла боллукъдула. Алай болса да, сизни финансла жаны бла болумугъуз тутхучлуракъгъа айланырыкъды, уллу тюрлениуле уа боллукъ тюйюлдюле.

Баш кюн кесигизни ишлеригиз бла кюрешигиз, башхала не этгенлерине уллу эс бурмагъыз. Геуюрге кюн асыры кёп ишни тамамларгъа белгилемегиз. Бараз кюн ишден эрттерек кетсегиз игиди, алай ахырына жетдирмей бир ишни да къоймагъыз. Орта кюнде Сатурн да, Кюн да патчах градуслу жерледе боллукъдула, Меркурий а бузукълукъгъа жетдирген жерде орналырыкъды.

Башхача айтханда, энчи проектле жетишимлиле болургъа ушайдыла, алай сёлешиуле эм бирге ишлеу жаны бла кюрешиулеге уа чырмаула чыгъарла деген къоркъуу барды. Байрым кюнде, аланы сиз не бек сюе эсегиз да, жангы ишлени башламагъыз. Саулай ыйыкъны ичинде уа аппаратура, электроприборла, электрожиплe бла ишлеуде сакълыкъны жорукъларын къаты сакълагъыз-ала бузулургъа, проблемала чыгъарыргъа боллукъдула.

Къочхарла туугъан кюнюгюзге берилген саугъаны къатыныгъыздан неда къошакъ ахча ишлегенигизни коллегаларыгъыздан букъдурургъа не бек кюрешсегиз да, бу жууукъ кюнледе сизни ол умутугъуз толлукъ тюйюлдю.

Танала саулугъугъузгъа асламыракъ эс буругъуз. Эски аурууларыгъыз къозгъалырла, къарыусуз жерлеригиз да кеслерин сизни эсигизге тюшюрюрле деген къоркъуу барды.

Эгизлени актёр фахмулары ачыкъланырыкъдыла. Аланы бир-бирлери коллегаларыны кёллерин жарыкъландырлыкъдыла, кюлдюрлюкдюле, башхалары уа таматаларын проектни юсюнден бир тюрлю ангылатыу ушакъ бардырмагъанына аны кесин окъуна толу ийнандырлыкъды.

Айырычабакълагъа осуйлукъ эм партияны башчылыкъ этиую, юйретиулери керек боллукъдула. Аладан а башхала башламчылыкъланы сакълайдыла, ол себепден айырычабакъла кеслерини бир ненча умутларын неда оноу проектлерин хазыр этип турургъа тийишлидиле, ким биледи, керек болуп къалсала уа.

Асланла сиз бу ыйыкъда бумерангны ишини къыйматына жолугъуп къалыргъа боллукъсуз. Сизге кесигиз алгъын башхалагъа этген ишле къайтыргъа боллукъдула.

Къызла сиз, эритирге къолугъуздан келликден эсе, кёп затны алыргъа сюериксиз. Сёз ючюн, сиз библиотекадан усталыгъыгъыз бла байламлы 5 китапны аллыкъсыз, окъуялгъан а жаланда бирин этериксиз.

Базманла аллай ёхтемле, гынттылыла боллукъдула, алай аланы алай болургъа бир тюрлю сылтаулары, таяныр затлары жокъдан, дерге да жарарыкъ тюйюлдю, этген ишлеригизде сизни кемчиликлеригизни эм къарыусуз жерлеригизни бир киши да эслеялмагъанлай къаллыкъды.

Бузоубашла бу ыйыкъда кеслерин аламат аналитиклеча кёргюзтюрге боллукъдула. Булутланы башларындан къарарыкъ жетишимлеригиз боллукъ тюйюл эселе да, миллионлукъ контрактла кёрюнмей эселе да, сиз къарындашыгъызны бек тап юйюрлю этериксиз.

Садакъчыла бек къужур ишлени этерге боллукъдула. Сизни иги таныммагъанла энди сюерге боллукъдула, къаршы таныгъан адамла уа, этген ишлеригизге ийнанмай, къаллай эсе да бир белгисиз умутугъузну букъдурургъа кюрешген сунарыкъдыла.

Текемюйюзле умутлары толлукъларына асыры ышаннгандан къаршы адамлагъа тапсыз келиширик ишлени да кёрлюк тюйюлдюле, алагъа ыразы болмагъанланы да эслерик тюйюлдюле. Алай хорламгъа жетеригигизге ийнана эсегиз, ишигизни таукел бардырыгъыз.

Суукъуйла бу ыйыкъ сизни кесигизге неда кесигиз этген ишлеге башхаланы эслерин бурдурургъа тап заман боллукъду. Сизни кёрмей къалыргъа онг боллукъ тюйюлдю. Алай эсе уа, сиз айтхан затны эшитирикдиле эм этерикдиле.

Чабакъла умутларына жаланда таукел, башлагъан ишлеринден къоркъмагъан, батыр адамла жеталадыла. Сагъыш, мёхеллик эте туруууну орунуна, ётгюрлюкню мадарларын излегиз.

«**Труд-7**» газетден.

КъМР-ни Культура министерствосу, Россей Федерацияны Театр къуллукъчуларыны союзуну Къабарты-Малкъарда регионал бёлюмю, республиканы битеу тетр общественносту белгили режиссёр-постановщик **Казбек Казбулатович ДЗУДТАГОВ** замансыз ёлгени бла байламлы, бушуу этип, аны жууукъларына бла ахлуларына къайгъы сёз бередиле.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ:КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АЛИКАЛАНЫ Владимир, АППАЙЛАНЫ Музафар (баш редакторну орунбасары), БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары), БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи -42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашауну бёлюмю- 42-67-68,42-24-02.
Экономиканы бёлюмю - 42-66-73.
Культураны бёлюмю - 42-75-82.
Социальный политиканы бёлюмю - 42-66-76, 47-27-59.
Жангылыкъланы бла спортну бёлюмю - 47-26-39, 42-66-71 .
Письмоланы, рекламаланы эм билдириулени бёлюмю - 42-37-94.
Тилманчланы бёлюмю-47-31-28. Сурат алыучу бёлюм - 42-68-72.
Бухгалтерия- 42-30-87
Операторла - 47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерацияны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н-0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет 1905 жылда Революция атлы республикалы полиграфкомбинатда басмаланнганды, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: 42-06-51, 42-19-97

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды. Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19 сагъатда къол салынады. 21.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Беппайланы Муталип - дежурный редактор; Гайыланы Рита - жууаплы секретарьны орунбасары; Ахматланы Шахида (1,2-чи бетле), Зезаланы Лида (3,4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 3850 экз. Заказ № 2943

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

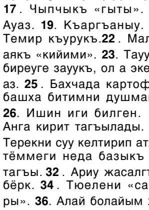

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5